

Beschermende maatregelen

Wat je wil weten over
voorwaarden en procedures

W
GEEK!

Deze brochure legt de wetgeving rond **beschermende maatregelen** uit. Dat zijn maatregelen die kunnen worden ingezet wanneer iemand tijdelijk extra bescherming of zorg nodig heeft.

De brochure is bestemd voor mensen die zelf onder een beschermende observatiemaatregel vallen maar ook voor familie, naasten en hulpverleners. We leggen je uit wat de maatregel betekent, welke rechten je hebt en wat je mag verwachten.

Achter in deze brochure vind je een verklarende woordenlijst.

Heb je vragen of begrijp je iets niet? Praat er gerust over met je hulpverleners, een vertrouwenspersoon of de ombudsdienst.

Inhoud

Inleiding	3
Hoe komt een beschermende observatiemaatregel tot stand?	5
De voorwaarden.....	5
De procedures.....	6
Zitting bij de vrederechter	8
Wat is er mogelijk tijdens jouw opname?	12
Samenwerking en beroepsgeheim.....	12
Uitgangsregeling	13
Recht op beroep	13
Overplaatsing naar een andere afdeling of voorziening	14
Vrijwillige behandeling onder voorwaarden (VBOV).....	14
Belangrijke datums.....	21
Wat zijn jouw rechten?.....	23
Wie ondersteunt jou als patiënt?	29
Verklarende woordenlijst.....	33

Inleiding

Je bent in dit ziekenhuis opgenomen onder een **beschermende observatiemaatregel**. Dat betekent dat het niet je eigen keuze is. Dit kan heel ingrijpend zijn en waarschijnlijk zit je met veel vragen.

De bedoeling van deze brochure is om je zo duidelijk mogelijk antwoorden te geven. Je leest hoe deze maatregel in de praktijk werkt, welke stappen er mogelijk volgen en waar je terecht kan met vragen of bezorgdheden. In het midden van de brochure vind je een uitneembaar invulblad. Daarop kan je jouw traject stap voor stap volgen.

Je hoeft de brochure niet in één keer door te nemen: je kan ook enkel lezen wat voor jou op dit moment belangrijk is. Je hulpverleners, de ombudsdienst en je advocaat (eventueel pro Deo) staan klaar om te helpen bij vragen of het doornemen van deze brochure. (zie p.29-32)

Ik had het gevoel gestraft te worden in plaats van geholpen maar achteraf besef ik dat ik hulp nodig had.

Wat is een beschermende observatiemaatregel?

Een beschermende observatiemaatregel (BO) is een tijdelijke maatregel die bedoeld is om je te beschermen en in een veilige omgeving de juiste zorg te geven. Dit is geen straf en betekent niet dat je iets verkeerd hebt gedaan.

Een BO wordt opgelegd door een vrederechter. Die neemt deze beslissing wanneer iemand op dat moment door een psychiatrische aandoening niet goed voor zichzelf kan zorgen, en er een risico bestaat voor de eigen veiligheid of gezondheid, of voor die van anderen. In zulke situaties is vrijwillige behandeling tijdelijk niet voldoende om de veiligheid te garanderen. De maatregel geldt altijd maar voor een beperkte periode. Tijdens een BO verblijf je in een veilige zorgomgeving waar hulpverleners samen met jou kijken wat er nodig is. Ze volgen hoe het met je gaat, bieden zorg waar mogelijk en bekijken stap voor stap welke ondersteuning helpend kan zijn en hoe het verder kan.

Misschien heb je al eens gehoord van termen zoals 'gedwongen opname' of 'collocatie'. Dit zijn de oude termen. De wet is onder- tussen veranderd en gebruikt nieuwe termen. Sinds 2024 spreekt men van een beschermende observatiemaatregel (afgekort als BO of BOM). In deze brochure gebruiken we verder de afkorting BO.

Het is belangrijk om te weten dat een BO niet automatisch betekent dat er gebruik wordt gemaakt van fixatie of afzondering. Fixatie en afzondering zijn

uitzonderlijke noodmaatregelen die alleen worden toegepast wanneer er een onmiddellijk ge- vaar is voor jou of voor anderen, en wanneer andere oplossingen niet voldoende helpen.

- ✓ Bij fixatie wordt je bewegings- vrijheid tijdelijk beperkt.
- ✓ Bij afzondering verblijf je tijdelijk alleen in een aparte ruimte.

Deze maatregelen worden **zo kort mogelijk** toegepast, altijd met **respect voor jouw waar- digheid** en met aandacht voor je **veiligheid en zorg**.

Hoe komt een beschermende observatiemaatregel tot stand?

Om een beschermende observatiemaatregel te starten moet aan drie voorwaarden worden voldaan.

✓ De voorwaarden

1. Psychiatrische aandoening

Er moet sprake zijn van een psychiatrische aandoening.

2. Gevaar voor jezelf of anderen

Er moet een ernstig gevaar zijn voor jezelf en/of voor anderen. Dit kan gaan om gevaar voor je eigen gezondheid en veiligheid, of om gevaar voor mensen in jouw omgeving.

3. Geen andere mogelijkheid

Er is geen andere geschikte behandeling mogelijk om het gevaar af te wenden.

✓ De procedures

Het opleggen van een beschermende observatiemaatregel verloopt altijd via vaste procedures. Er bestaan **twee soorten procedures** die kunnen leiden tot een opname:

- ✓ **gewone procedure** (via de vrederechter)
- ✓ **spoedprocedure** (via de procureur des Konings, afgekort: PdK)

Beide procedures lijken sterk op elkaar, maar er zijn ook enkele belangrijke verschillen.

Gelijkenissen tussen de spoed-procedure en de gewone procedure

- ✓ Er moet altijd voldaan zijn aan de **drie voorwaarden** (psychiatrische aandoening, gevaar, geen andere behandeling mogelijk).
- ✓ **Iedere belanghebbende** die zich zorgen maakt over jouw veiligheid of die van anderen, bijvoorbeeld een arts, familie of naaste, kan een verzoekschrift indienen.

In het begin voelde het als een nederlaag, nu zie ik het als een keerpunt.

Wat is het verschil tussen de spoedprocedure en de gewone procedure?

De spoedprocedure

- De procureur des Konings (PdK) kan optreden:
 - na een schriftelijk advies van een arts
 - na een schriftelijk verzoek van een belanghebbende, mét een omstandig geneeskundig verslag. In dat verslag moet duidelijk vermeld staan waarom er sprake is van een spoedeisende situatie.
- De PdK kan een **klinische evaluatieperiode** opleggen. Die duurt maximaal 48 uur en start vanaf het moment dat je vrijheid wordt ontnomen. Tijdens die periode verblijf je in een instelling die aan de nodige veiligheidsvoorwaarden voldoet. Op basis van dit verblijf maakt een arts een nieuw geneeskundig verslag op.
- Bij de spoedprocedure beslist de PdK eerst. De vrederechter kijkt daarna naar deze beslissing. Dit gebeurt ten laatste tien dagen na de start van de observatiemaatregel. De vrederechter kan de beslissing van de PdK goedkeuren of veranderen.

De gewone procedure

- Aan het verzoekschrift moet een omstandig geneeskundig verslag toegevoegd worden dat niet ouder is dan 15 dagen. Hierin staat een beschrijving van je gezondheidstoestand en symptomen.
- **Bij een gewone procedure beslist de vrederechter. Voor je opname vindt altijd een zitting plaats waarin hij/zij beoordeelt of een beschermende maatregel nodig is.** Weet dat de rechter altijd een uitspraak doet, ook als je er niet bij wil of kan zijn.

Welke beslissingen zijn mogelijk?

- **Beschermende observatiemaatregel:** je wordt residentieel opgenomen in een ziekenhuis
- **Vrijwillige behandeling onder voorwaarden:** je volgt de behandeling ambulant (je gaat overdag naar een ziekenhuis maar slaapt thuis) of residentieel (je verblijft dag en nacht in een ziekenhuis). (zie p.14-16)

✓ Zitting bij de vrederechter

Wanneer vindt de zitting plaats?

- **Spoedprocedure:** de zitting vindt plaats **tijdens je verblijf in een voorziening**, uiterlijk op de **10de dag**
- **Gewone procedure:** de zitting vindt plaats **voor je aankomst** in de voorziening

Je krijgt hiervoor een brief van de rechtbank (een **gerechts-brief**). Daarin staan:

- de plaats, datum en het uur van de zitting
- de gegevens van je toegewezen pro-Deadvocaat

Jouw rechten bij de zitting:

- Je mag je toegewezen pro-Deadvocaat vervangen door een **eigen advocaat** of om een **andere pro-Deadvocaat** vragen. Weet dat de zitting vaak snel plaatsvindt en dat de vervanging soms praktisch niet mogelijk is.
- Je kan je **eigen psychiater** vragen om zijn/haar visie te delen met de vrederechter. Bezorg dan de contactgegevens van je psychiater aan de griffie.
- Je mag een **vertrouwenspersoon** meenemen (bijvoorbeeld een familielid, vriend of kennis).
- De voorziening moet je helpen om contact op te nemen met je psychiater of vertrouwenspersoon.

Tijdens de zitting onderzoekt de vrederechter of een beschermende maatregel nodig is. De vrederechter stelt vragen om een volledig beeld van jou en de situatie te krijgen. Weet dat de vrederechter **altijd een uitspraak doet**, ook als je er niet bij wil of kan zijn.

Hoorrecht en meldingsplicht

Wie mag de vrederechter horen?

Om zich een goed beeld te vormen, kan de vrederechter spreken met mensen die belangrijk zijn voor jouw situatie.

Welke informatie krijgen de mensen die gehoord zijn?

Deze personen krijgen **niet de volledige motivatie** van het vonnis, enkel de **beslissing** (het beschikkend gedeelte).

De vrederechter kan hiervan afwijken – gedeeltelijk of volledig – als er ernstige redenen zijn. Dit kan zowel op eigen initiatief van de vrederechter als op jouw verzoek.

Wie wordt op de hoogte gebracht van een beslissing?

Wanneer er een beschermende maatregel komt, worden verschillende mensen geïnformeerd:

- Jijzelf en de verzoeker krijgen het vonnis per **gerechtsbrief**.
- De **griffie** stuurt het beschikkend gedeelte (de beslissing) ook naar:
 - je echtgeno(o)t(e),
 - je wettelijk samenwonende partner,
 - de persoon met wie je een feitelijk gezin vormt.
- Als je ouderlijk gezag hebt: ook de **andere ouder** en, indien van toepassing, de persoon aan wie je kind is toevertrouwd.

De rechtbank doet dit zodat je naasten weten dat er een beschermende maatregel loopt.

Ook tijdens je verblijf in de voorziening geldt er op bepaalde momenten (bv. bij veranderingen aan een behandelplan, nieuwe uitgangsmogelijkheden ...) een meldingsplicht aan bepaalde personen zoals volgens de wet vastgelegd.

Nog enkele praktische tips voor tijdens je behandeling:

✓ Stel je vragen

Bij je **psychiater**: over de reden van opname, het verloop van je opname, medicatie en behandelingen

Bij je **hulpverleners**: over je traject en de zorg die je krijgt

✓ Zoek ondersteuning

Duid een **vertrouwenspersoon** aan (familielid, vriend of kennis) die je helpt bij het uitoefenen van je rechten.

Neem contact op met de **ombudsdienst** voor klachten of vragen.

✓ Praat mee over je behandeling

Besprek met je psychiater of een overstap naar een **vrijwillige behandeling onder voorwaarden (VBOV)** mogelijk is.

✓ Vraag informatie op

Je kan het **omstandig geneeskundig verslag** opvragen via je pro-Deoadvocaat of rechtstreeks bij de griffie van het vredegerecht (contactgegevens staan in het vonnis).

✓ Hou een overzicht van de termijnen

Je verblijf duurt **40 dagen** vanaf het moment dat je vrijheid ontnomen werd.

Gebruik het **invuldocument dat je in het midden van deze brochure vindt** om een goed overzicht van het verloop te krijgen.

Je bent opgenomen onder...

Spoedprocedure

- ✓ In een crisissituatie start de procureur des Konings (PdK) of een belanghebbende de spoedprocedure.
- ✓ Op basis van observaties gedaan door een arts dient de procureur al dan niet een verzoek in bij de vrederechter voor een beschermende observatiemaatregel.
- ✓ In afwachting van de zitting verblijf je in een residentiële voorziening.
- ✓ De vrederechter moet je binnen de tien dagen zien en een uitspraak doen; de zitting vindt meestal in het ziekenhuis plaats.
- ✓ Je ontvangt een gerechtsbrief met datum, plaats en uur van de zitting en de contactgegevens van een pro-Deadvocaat.
- ✓ Je mag een eigen advocaat kiezen en zelf een psychiater raadplegen om je bij te staan of om de noodzaak van de maatregel te betwisten.

Gewone procedure

- ✓ Een belanghebbende dient een verzoekschrift in bij de vrederechter samen met een omstandig geneeskundig verslag.
- ✓ De vrederechter plant een bezoek aan jou en je familie en bepaalt een datum voor de zitting.
- ✓ De vrederechter beslist of er een beschermende observatiemaatregel moet komen.
- ✓ Daarnaast is er een omstandig geneeskundig verslag van een arts dat bevestigt dat aan de drie wettelijke voorwaarden voor de maatregel is voldaan.

Wat is er mogelijk tijdens jouw opname?

Ik had nooit gedacht dat ik dit zou zeggen, maar die opname heeft me geholpen vooruit te gaan.

Samenwerking en beroepsgeheim

Tijdens je opname kan het helpen om mensen uit je omgeving te betrekken, zoals familie of vrienden. Zo kan er een open gesprek ontstaan tussen jezelf, je hulpverleners en de mensen die belangrijk voor je zijn. Je mag ook een **vertrouwenspersoon** aanduiden.

Behalve in een paar uitzonderlijke situaties (zoals het hoorrecht van de vrederechter of de wettelijke meldingsplicht van het ziekenhuis – zie eerder en verderop in deze brochure), beslis je zelf wie informatie krijgt over je opname. Als je dat niet wil, dan mogen de hulpverleners

uit je behandelend team geen persoonlijke informatie over je opname doorgeven aan mensen buiten je behandelend team, zoals je huisarts, familie of vrienden, behalve bij wettelijk vastgelegde uitzonderingen. Je hulpverleners zijn gebonden aan het beroepsgeheim. Opgelet: Je netwerk mag wel algemene informatie ontvangen over bijvoorbeeld het ziekenhuis in het algemeen, hoe de afdeling waar je verblijft werkt en wat de beschermende maatregel inhoudt. De mensen uit je netwerk mogen ook hun bezorgdheid of ervaring delen.

Uitgangsregeling

Als je bent opgenomen onder een beschermende observatiemaatregel betekent dat niet noodzakelijk dat je de afdeling of het ziekenhuis niet mag verlaten. Ook op een gesloten afdeling zijn er mogelijkheden om – stap voor stap – opnieuw naar buiten te gaan. Dat gebeurt in overleg met je hulpverleners, wanneer er voldoende vertrouwen is, en altijd op basis van duidelijke afspraken.

Omdat de vrederechter het ziekenhuis de opdracht heeft gegeven om je in observatie op te nemen én toezicht te houden op je aanwezigheid, is het ziekenhuis verplicht de politie te verwittigen als je het ziekenhuis verlaat zonder toestemming of niet terugkeert zoals afgesproken.

Als je uitgangsregeling verandert, als je het ziekenhuis verlaat zonder toestemming (ontvluchting), of als je opnieuw opgenomen wordt, dan moet het ziekenhuis dit melden aan bepaalde personen, zoals de persoon die de aanvraag tot opname heeft ingediend, je partner of de ouder van je minderjarig kind. Alleen in uitzonderlijke, ernstige omstandigheden kan hiervan worden afgeweken.

Recht op beroep

Ben je niet akkoord met de beslissing van de vrederechter? Dan kan je tot 15 dagen na ontvangst van het vonnis beroep aantekenen bij de familierechtbank tegen deze beslissing.

In de praktijk:

- Bij een gewone procedure kan je vanaf de ontvangst van het vonnis in beroep gaan.
- Bij een spoedprocedure is dat mogelijk vanaf de zitting bij de vrederechter die ten laatste plaatsvindt op dag 10 na opname.

Jij of jouw advocaat stuurt dan een brief naar de voorzitter van de familierechtbank, waarin wordt uitgelegd waarom je het niet eens bent met de beslissing.

Als je in beroep gaat, volgt er een nieuwe zitting met drie andere rechters van de familierechtbank. Zij bekijken opnieuw jouw situatie en doen een nieuwe uitspraak. Je wordt verplicht bijgestaan door jouw advocaat en hebt recht op begeleiding van een vertrouwenspersoon én een psychiater van jouw keuze.

Overweeg je om in beroep te gaan?

Dan raden we sterk aan om dit eerst te bespreken met jouw advocaat. Houd er rekening mee dat de uitspraak in beroep een tijdje op zich kan laten wachten. Als er in de tussentijd géén verlenging van de observatiemaatregel werd aangevraagd, is het mogelijk dat de beschermende maatregel al afgelopen is vóór de uitspraak in beroep wordt afgerond.

Overplaatsing naar een andere afdeling of voorziening

Als er in een ander ziekenhuis een geschiktere behandeling mogelijk is, kan je dit zelf voorstellen aan jouw behandelend arts. De behandelend arts kan dit ook op eigen initiatief voorstellen.

Een overplaatsing kan:

- als de psychiaters van beide afdelingen of voorzieningen ermee akkoord gaan of
- na een beslissing van de vrederechter.

Ben je het niet eens met de overplaatsing? Dan kan je binnen de acht dagen na de beslissing beroep aantekenen bij de vrederechter via een aangetekende brief.

Vrijwillige behandeling onder voorwaarden (VBOV)

Naast de beschermende observatiemaatregel (BO) voorziet de wet ook in een Vrijwillige Behandeling onder Voorwaarden (afgekort als VBOV). Een VBOV is een tussenvorm tussen vrijwillige en verplichte zorg. De behandeling gebeurt alleen als zowel jij als de arts ermee akkoord gaan. De arts beoordeelt of de afspraken haalbaar en veilig zijn. In een behandelingsplan worden de voorwaarden en het verdere traject samen vastgelegd.

Wat is er nodig voor een VBOV?

Voor de opstart van een VBOV stel je samen met je behandelend arts en het behandelend team een **behandelingsplan** op. Dit plan bevat:

- Je uitdrukkelijke toestemming om een VBOV te starten.
- Een motivatie van je psychiater waarin hij/zij uitlegt waarom verwacht wordt dat je de gemaakte afspraken zal opvolgen.
- Een duidelijke omschrijving van de gemaakte afspraken.
- Een inschatting waarom dit behandelingsplan het risico op gevaar vermindert (één van de drie voorwaarden voor de opstart van de beschermende observatiemaatregel, zie hierboven).

Zodra dit behandelingsplan klaar is, bezorgt je psychiater dit aan de vrederechter. Als de vrederechter akkoord gaat, start de VBOV en wordt de BO opgeschort.

Let op: wanneer de BO wordt opgeschort, stopt ze niet maar blijft ze op de achtergrond gelden voor de duur waarvoor ze oorspronkelijk werd opgelegd (de eerste 40 dagen of een verlenging tot maximum 1 jaar). Wanneer de afspraken binnen de VBOV niet goed worden nageleefd, kan beslist worden om opnieuw over te gaan naar een opname onder BO.

Wanneer kan een VBOV starten?

Een VBOV kan op elk moment tijdens de BO worden opgestart. Dit is anders dan onder de vorige wet, toen dit pas **na 40 dagen** kon. Een VBOV maakt het mogelijk om **sneller afspraken te maken over zorg en opvolging** die passen bij jouw situatie. Zo kan de hulp **flexibeler en veiliger** worden aangeboden, afgestemd op wat jij nodig hebt.

In principe kan een VBOV meteen worden opgestart, zowel bij een gewone als bij een spoedprocedure. Bij een spoedprocedure kan de vrederechter 15 dagen extra vragen om de beslissing uit te stellen, zodat er tijd is om een goed behandelingsplan uit te werken.

Je hebt het **recht om te vragen** naar een vrijwillige behandeling onder voorwaarden, maar **dat betekent niet dat je dit automatisch krijgt**. De psychiater maakt een inschatting of je het behandelingsplan kan en zal volgen. Alleen als er voldoende vertrouwen is dat je de afgesproken voorwaarden kan en zal naleven, kan een VBOV worden toegestaan.

Wat bij verlenging van de VBOV?

Een vrijwillige behandeling onder voorwaarden kan verlengd worden als de arts en je hulpverleners van mening zijn dat er nog begeleiding en toezicht nodig is om je traject veilig en effectief verder te zetten. Als de VBOV verlengd moet worden, verloopt dat volgens dezelfde procedure als bij een BO (zie p.21-22).

Dit betekent dat er ten laatste op dag 25 beslist wordt of er een verlenging wordt aangevraagd en er dan opnieuw een zitting volgt bij de vrederechter. Ook hier is het mogelijk om binnen de 15 dagen in beroep te gaan.

Samenvattend:

- ✓ De VBOV is een vrijwillige behandeling met voorwaarden, als alternatief voor opname onder BO. Het is een tussenvorm tussen vrijwillige en verplichte zorg. Een VBOV geeft je begeleiding en toezicht, maar laat je wel zelf meebeslissen over je behandeling. Het helpt je stap voor stap te werken aan herstel en terug te keren naar een normaal leven, terwijl je toch veilig blijft. Zo combineer je steun en veiligheid met meer vrijheid en verantwoordelijkheid.
- ✓ Zowel jij als je behandelend arts moeten altijd instemmen met deze overstap.
- ✓ De afspraken worden vastgelegd in een behandelingsplan.
- ✓ De BO blijft vaak onderliggend actief als vangnet.
- ✓ De VBOV kan op elk moment in de procedure starten.

Dit middengedeelte kan je uit de brochure halen en op een zichtbare plaats bewaren. Het is een schema waarop je belangrijke datums kan invullen tijdens de periode waarin je onder de beschermende observatiemaatregel valt. Ook de gegevens van je contactpersonen kan je hierop noteren.

SCHEMA

Beschermende maatregelen

Je kan dit schema uit de brochure nemen en apart bewaren.
Vul de datums die van toepassing zijn op je eigen situatie.

Spiedprocedure

Dag 1

Dag			
Maand			
Jaar		2	0

Beslissing procureur des Konings*
Mogelijkheid tot klinische
observatieperiode (max. 48u)

Vrijwillige behandeling onder voorwaarden

Procedure:

BO → VBOV
VBOV → BO

*Mogelijk op elk
moment*

Voorwaarden:

1. Toestemming
zowel door arts
als persoon.

Gewone procedure

Zitting vrederechter

Dag			
Maand			
Jaar		2	0

BO* max. 40 dagen

Dag 1

Dag			
Maand			
Jaar		2	0

1ste dag in voorziening

3. Behandlungsplan

Dag Maand Jaar

Max. 40 dagen

Dag Maand Jaar

verlenging aan

Dag Maand Jaar

over verlenging BO of VBOV

VERLENGING Max. 1 jaar

Dag Maand Jaar

achterin de brochure.

Nuttige contacten

in te vullen door de patiënt

Vertrouwenspersoon:

Naam:

Telefoonnummer:

Mailadres:

Advocaat:

Naam:

Telefoonnummer:

Mailadres:

Sociale dienst:

Naam:

Wanneer aanwezig:

Psychiater:

Naam:

Wanneer aanwezig:

Persoonlijke begeleider:

Naam:

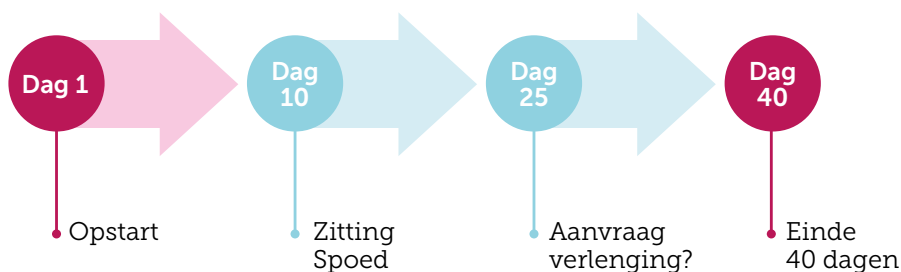
Wanneer aanwezig:

Belangrijke datums

Tijdens de BO en je opname zijn er enkele belangrijke momenten die goed worden opgevolgd.

De eerste twee stappen werden eerder al toegelicht:

- ✓ de opstart van de maatregel
- ✓ en, bij een spoedprocedure, de zitting bij de vrederechter binnen de tien dagen.

Ik verzette me tegen alles, maar onderweg leerde ik mezelf opnieuw kennen.

Op ten laatste **dag 25** (dus 15 dagen vóór het einde van de observatietermijn van 40 dagen) moet zowel bij de BO als bij de VBOV beslist worden of er al dan niet een verlenging wordt aangevraagd. Die beslissing gebeurt bij voorkeur in overleg met jou, jouw netwerk en jouw hulpverleners met de behandelend arts als eindverantwoordelijke.

Wanneer je hulpverleners een verlenging willen aanvragen, nodigen ze jou en je advocaat opnieuw uit voor een zitting bij de vrederechter. Tijdens die zitting kan, indien mogelijk, ook je netwerk worden gehoord en mag je een vertrouwenspersoon vragen om je te ondersteunen. Daarna beoordeelt de vrederechter jouw situatie en spreekt hij/zij een nieuw vonnis uit.

**Ik kwam hier binnen
zonder hoop, nu ga
ik naar buiten met
perspectief.**

Op **dag 40** eindigt de observatieperiode.

- Als er een verlenging werd aangevraagd én goedgekeurd, dan wordt de maatregel verlengd met maximaal één jaar. Ook bij het aflopen van de verlenging moet er zowel bij de BO als bij de VBOV ten laatste 15 dagen vóór het einde van de verlenging beslist worden of een nieuwe verlenging wordt aangevraagd volgens dezelfde procedure.
- Als er géén verlenging wordt aangevraagd, of als de vrederechter de verlenging weigert, dan loopt de BO af na de 40ste dag of na de termijn van de verlenging. Je kan dan kiezen om de behandeling stop te zetten en – indien je nog in opname bent – de afdeling te verlaten, of om op vrijwillige basis de behandeling verder te zetten. In beide gevallen is het aan te raden dit op voorhand te bespreken met jouw hulpverleners en jouw netwerk.

Ook bij een verlenging of afloop van de maatregel is het ziekenhuis verplicht de persoon die de opname heeft aangevraagd, jouw partner en/of de ouder van jouw minderjarig kind op de hoogte te brengen. Bij een verlenging zullen deze personen het besluit van de rechter ontvangen.

Wat zijn jouw rechten?

**Ik begrijp waarom
het moest, maar
het voelde toch
onrechtvaardig.**

Wanneer je onder een beschermende observatiemaatregel (BO) staat, behoud je al je rechten, waaronder je patiëntenrechten (zie ook www.oogg.be en p.27-28). Deze rechten worden gerespecteerd, maar ze worden toegepast binnen de regels van de wet over beschermende maatregelen. Dat betekent dat sommige rechten tijdelijk anders of beperkter kunnen worden toegepast, als dat nodig is om jou of anderen te beschermen.

De wet van 16 mei 2024 over de bescherming van personen met een psychiatrische aandoening vermeldt ook een aantal extra rechten die specifiek gelden tijdens deze maatregel.

1. Recht op vrijheid van meningsuiting en overtuiging

Je wordt altijd behandeld met respect voor je mening, je godsdienst en je filosofische overtuiging.

Het feit dat je waarden of levenswijze afwijken van de maatschappelijke, religieuze of politieke norm, wordt **niet** beschouwd als een psychiatrische aandoening.

2. Recht op vrije briefwisseling

Je hebt het recht om vrij te communiceren met gerechtelijke of administratieve overheden.

- ✓ **Verzoekschriften of klachten** die je verstuurt, mogen **niet worden tegengehouden, geopend of vernietigd**.
- ✓ Brieven die je ontvangt of verstuurt, mogen enkel door jou gelezen worden, tenzij jij zelf toestemming geeft aan iemand anders om ze ook in te kijken.

3. Recht op bezoek en contacten

In een residentiële instelling heb je recht op bezoek van:

- ✓ je **advocaat**
- ✓ een door jou gekozen **arts**
- ✓ een **vertrouwenspersoon**
- ✓ **andere personen** die je wil ontvangen (tenzij er redenen zijn om dit niet te doen, bv. medische redenen)

De voorziening waar je verblijft kan wel een aantal praktische regels opleggen via het **huishoudelijk reglement**. De behandelend arts kan in samenspraak met het team tijdelijk beperkingen opleggen (bijvoorbeeld om veiligheid te garanderen of om je toestand te laten stabiliseren).

4. Recht op een eigen psychiater

Je hebt het recht je **eigen psychiater** te raadplegen.

- ✓ Die mag een **advies of verslag** opstellen voor de vrederechter, bijvoorbeeld wanneer hij/zij vindt dat de beschermende observatiemaatregel niet (meer) nodig is.
- ✓ Je psychiater kan toegang krijgen tot de nodige informatie en je medisch dossier (via de psychiater van de voorziening).
- ✓ Je mag hem/haar vragen om tijdens de zitting aanwezig te zijn en de vrederechter rechtstreeks te overtuigen.

De behandeling zelf gebeurt altijd door de behandelend psychiater van de voorziening waar je verblijft en niet door je eigen psychiater.

Vraag vooraf naar de kosten van je eigen psychiater en overleg met je advocaat hoe je dit het best aanpakt.

5. Recht op een eigen advocaat

Je hebt altijd recht op een advocaat.

- ✓ Je krijgt een **pro-Deoadvocaat** toegewezen.
- ✓ Je kan ook zelf een advocaat kiezen of via het **Bureau voor Juridische Bijstand** een andere pro-Deoadvocaat vragen.

Je advocaat mag van de behandelend psychiater van het ziekenhuis alle **noodzakelijke informatie** ontvangen om na te gaan of er voldaan is aan de voorwaarden voor de beschermende observatiemaatregel.

6. Recht op bescherming van je persoonlijke levenssfeer

Iedereen die in de voorziening werkt, is gebonden aan het **beroepsgeheim**. Zonder jouw toestemming mogen zij niemand informeren over jouw situatie.

Wil je dat een familielid of vriend informatie krijgt tijdens je opname? Dan kan je hem/haar aanduiden als **vertrouwenspersoon**.

- ✓ Dit doe je het best via de officiële documenten van de **FOD Volksgezondheid**.
- ✓ Meld je vertrouwenspersoon ook zo snel mogelijk aan de vrederechter.

Naast de specifieke rechten van de wetgeving voor bescherming opgelegd aan personen met een psychiatrische aandoening, blijven ook de **algemene patiëntenrechten** gelden (zie de brochure 'Wet rechten van de patiënt: samen in gesprek, samen voor de zorg' – verkrijgbaar bij de ombudspersoon of www.oogg.be).

Jouw rechten als patiënt

- ✓ **Recht op kwaliteitsvolle dienstverlening**
Je hebt recht op zorg die beantwoordt aan jouw behoeften, met respect voor je menselijke waardigheid.

- ✓ **Recht op vrije keuze gezondheidszorgbeoefenaar**
Je kiest vrij je zorgverlener, behalve als de wet of je situatie dit beperkt.

- ✓ **Recht op informatie**
Jij en je vertrouwenspersoon hebben recht op duidelijke informatie over je gezondheidstoestand, behandelingen en mogelijke risico's.

- ✓ **Recht op geïnformeerde toestemming**
Behandelingen mogen enkel gebeuren met jouw **vrije en geïnformeerde toestemming**.

- ✓ **Recht op inzage in een zorgvuldig bijgehouden dossier**
Je mag je patiëntendossier inkijken of een kopie vragen.
Je kan ook jouw vertrouwenspersoon toestemming geven om dit te doen.

- ✓ **Recht op bescherming van je privacy**
Alle persoonlijke en medische gegevens worden vertrouwelijk behandeld.

- ✓ **Recht op een vertrouwenspersoon**
Je kan iemand aanduiden die je helpt bij het uitoefenen van je rechten.

- ✓ **Recht op klachtenbemiddeling**
Je kan terecht bij de **ombudsdienst** van de instelling voor vragen of klachten.

Hoewel we hier spreken van een recht op een vrije keuze van hulpverlener moet dit in het geval van een beschermende observatiemaatregel genuanceerd worden. Wanneer je onder een beschermende observatiemaatregel valt, word je opgenomen in een voorziening die door de rechter gekozen is. Je moet dus samenwerken met de hulpverleners van die voorziening.

Je kan wel altijd een **overplaatsing aanvragen**, maar daarvoor is toestemming van de andere voorziening of andere afdeling nodig.

Volgens de **Belgische patiënten-rechten** mogen behandelingen enkel gebeuren met jouw **vrije en geïnformeerde toestemming**. Je hebt dus het recht om, na goede informatie, een behandeling te weigeren.

Een arts kan toch beslissen om een verplichte behandeling toe te passen als je een noodzakelijke behandeling blijft weigeren.

Wie ondersteunt jou als patiënt?

1. De behandelend arts of psychiater

- Heeft de medische verantwoordelijkheid en geeft advies over de duur en voorwaarden van de opname.
- Is verplicht om **duidelijk te communiceren over de reden van opname, behandeling en verloop.**
- Moet handelen binnen het wettelijke kader en met respect voor patiëntenrechten.

Het was zwaar, maar ik kreeg eindelijk de juiste zorg.

2. De hulpverleners (verpleegkundigen, psychologen, begeleiders ...)

- Bieden dagelijkse zorg, observatie, gesprekken en ondersteuning.
- Spelen een belangrijke rol in het **herstellen van vertrouwen**, het **geven van uitleg** en het **aansluiten bij de leefwereld van de patiënt.**
- Kunnen herstelgericht werken, ook binnen het kader van BO, door te luisteren, ruimte te geven voor inspraak en kleinschalige autonomie te stimuleren in samenwerking met jou en je netwerk.
- Moeten handelen binnen het wettelijke kader en met respect voor patiëntenrechten.

3. De vertrouwenspersoon

- Wordt door jou aangeduid (bijvoorbeeld familielid of vriend).
- Kan na uitdrukkelijk verzoek van jou ook in zijn/haar afwezigheid het recht op informatie over de gezondheidstoestand uitoefenen evenals het recht op inzage en/of afschrift van het dossier.
- Kan jou, naargelang je dit zelf wenst, bijstaan bij de uitoefening van alle patiëntenrechten.
- De aanduiding van een vertrouwenspersoon kan mondeling of via het formulier van de FOD Volksgezondheid. Je gebruikt het best het formulier.
- Kan meehelpen om je stem te vertolken wanneer je dat zelf moeilijk kan.
- Ondersteunt het gevoel van verbondenheid en vertegenwoordigt je belangen.

4. Familie of naasten

- Kunnen emotionele steun bieden, praktische zaken regelen en meehelpen om het contact met de buitenwereld te behouden.
- Er wordt naar gestreefd om familie en naasten zoveel mogelijk te betrekken. Jij moet hiervoor toestemming geven.
- Ook familie en naasten kunnen ondersteuning nodig hebben in dit proces. Spreek voor de mogelijkheden hierrond de hulpverleners of de ombudspersoon aan.

5. De vrederechter

- Beoordeelt of de beschermende maatregel terecht is, op basis van medische verslagen en een zitting.
- Moet een **onafhankelijke beoordeling maken van de proportionaliteit van de maatregel**.
- De vrederechter hoort je verhaal met bijstand van een advocaat en eventueel je vertrouwenspersoon.
- Je hebt recht op een eerlijk proces en mogelijkheid tot beroep.

6. Een advocaat (eventueel pro Deo)

- De advocaat vertegenwoordigt je bij de zitting voor de vrederechter.
- Helpt bij het begrijpen van het juridisch proces, het formuleren van vragen en het bekijken van de beroepsmogelijkheden.

7. De ombudspersoon

- Is een luisterend oor bij onduidelijkheden of bezorgdheden.
- Kan uitleg geven en bemiddelen bij discussies met betrekking tot één van de patiëntenrechten door de dialoog te ondersteunen en een oplossingsgerichte aanpak te bevorderen.
- Kan vragen of klachten voorkomen door communicatie tussen patiënt en hulpverlener te bevorderen.
- Kan patiënten inlichten over hun mogelijkheden om hun klacht af te handelen als die oplossing er toch niet komt.
- Kan een onafhankelijke ombudspersoon van OOGG zijn of een interne ombudspersoon van het ziekenhuis.

8. Ervaringsdeskundigen

- Indien aanwezig kunnen ervaringsdeskundigen mee perspectief, hoop en herkenning bieden vanuit eigen ervaring met opname of dwang.
- Kunnen het herstelperspectief versterken.

Verklarende woordenlijst

Behandelingsplan

→ p.14

Een behandelingsplan is een persoonlijk plan dat je samen met je behandelend arts maakt. Het legt op een duidelijke manier uit hoe je behandeling zal verlopen en waarom deze behandeling wordt voorgesteld. In het plan staan de behandelingsgen die zullen worden gebruikt, zoals gesprekken, therapie of medicatie. Er worden ook duidelijke afspraken en eventuele voorwaarden vastgelegd. Zo weet je wat je mag verwachten en wat van jou verwacht wordt. Het plan toont dat jij toestemming geeft en dat de arts verwacht dat je het plan kan volgen.

Beschermende observatiemaatregel (BO)

→ p.4

Een beschermende observatiemaatregel (BO) is een tijdelijke maatregel die bedoeld is om je te beschermen en in een veilige omgeving de juiste zorg te geven. Dit is geen straf en betekent niet dat je iets verkeerd hebt gedaan. Je wordt tijdelijk opgenomen in een residentiële voorziening.

Netwerk

→ p.12

Het persoonlijk netwerk van een patiënt bestaat uit de mensen die je zelf wil betrekken bij je behandeling en herstel. Dit zijn personen die belangrijk zijn voor ondersteuning, vertrouwen en nabijheid. Het kan gaan om familieleden, vrienden, een partner, vertrouwenspersonen of andere betekenisvolle mensen. Jij beslist wie tot dit netwerk behoort en in welke mate zij betrokken worden.

Ombudsdienst

→ p.10 en 32

De ombudsdienst is een onafhankelijke dienst waar je terecht kan met vragen of klachten over je rechten als patiënt. De ombudspersoon helpt om problemen te voorkomen of uit te praten door het gesprek met je hulpverlener te ondersteunen. Bij een klacht kan de ombudsdienst bemiddelen om samen een oplossing te vinden. Lukt dat niet, dan krijg je informatie over andere stappen die je kan nemen. De ombudsdienst werkt vertrouwelijk en onafhankelijk en is steeds neutraal. In de psychiatrische zorg zijn er interne ombudspersonen in het ziekenhuis en is er ook een externe, onafhankelijke ombudsdienst (OOGG).

Procureur des Konings (PdK)

→ p.6

Een magistraat van het Openbaar Ministerie die erop toeziet dat de wet wordt gevolgd en die via een spoedprocedure kan beslissen om een beschermende observatiemaatregel op te starten wanneer dat nodig is voor iemands veiligheid of die van anderen.

Vertrouwenspersoon

→ p.8, 12 en 30

Een vertrouwenspersoon is iemand die je zelf kiest om je te helpen en te ondersteunen bij het uitoefenen van je rechten in de zorg. Deze persoon kan je helpen om informatie te begrijpen, vragen te stellen of gesprekken voor te bereiden met zorgverleners. Je blijft altijd zelf beslissen en behoudt volledig je rechten. De vertrouwenspersoon komt alleen tussen op jouw vraag en handelt in jouw belang. Je bepaalt zelf wie je als vertrouwenspersoon wil aanstellen. Wil je meer informatie over de rol van de vertrouwenspersoon of weten hoe je er één kan aanstellen, spreek dan je ombudspersoon aan of vraag op jouw afdeling naar de brochure over de wet op de patiëntenrechten.

Vrijwillige behandeling onder voorwaarden (VBOV)

→ p.14

Een VBOV is een tussenvorm tussen vrijwillige en verplichte zorg. De behandeling gebeurt alleen als zowel jij als de arts ermee akkoord gaan. De arts beoordeelt of de afspraken haalbaar en veilig zijn. In een behandelingsplan worden de voorwaarden en het verdere traject samen vastgelegd.

Deze brochure is tot stand gekomen dankzij de waardevolle medewerking van **patiënten, familieleden, de onafhankelijke ombudsdienst geestelijke gezondheidszorg (OOGG), hulpverleners, psychiaters en juristen.**

We zijn ontzettend dankbaar voor alle feedback, inzichten en nuttige tips die we mochten ontvangen tijdens dit proces. Dankzij jullie inzet en betrokkenheid is deze brochure beter afgestemd op de noden en vragen van iedereen die met beschermende observatiemaatregelen in aanraking komt.

Heb je zelf nog opmerkingen of suggesties? Dan horen we die heel graag. Je kan je feedback bezorgen via [**info@psyche.be**](mailto:info@psyche.be)

Meer informatie over de beschermende observatiemaatregel vind je op [**www.tegek.be/beschermende-maatregelen**](http://www.tegek.be/beschermende-maatregelen)

**Te
GEK!?**

Te Gek!? biedt je betrouwbare informatie over alles wat maken heeft met psychische klachten en problemen. We geven tips over hoe je zorg kan dragen voor jezelf en je naasten, en over hoe je hulp kan vinden. Via onze website, campagnes en projecten belichten we geestelijke gezondheid op een toegankelijke, informatieve manier.

Deze brochure over beschermende maatregelen past in een ruimer aanbod van informatieve brochures over geestelijke gezondheid die Te Gek!? en Psyche in de komende jaren zullen ontwikkelen.

Je kan alle brochures terugvinden op www.tegek.be/brochures

**Help jij mee om het taboe
op psychische problemen te
doorbreken?**

Doe een gift of zet een actie op!
actie.tegek.be

Aan mijn innerlijke samurai,

Het pad van de krijger is niet van geweld,
maar van integriteit. In chaos vind je orde
– omdat je jezelf tot kristal hebt geslepen.
De samurai begreep: echte kracht ligt in
het zwijgen. Turkoois en zwart; licht en
duisternis. Elk conflict draagt het zaad
van zijn vrede. Bushidō zegt: strijd eindigt
niet op het slagveld, maar in jezelf – waar
je elke dag kiest voor eer boven gemak.
Wereldvrede begint met één persoon die
integriteit kiest.

Mattias Vanwingh
'The Way of the Samurai'
cover illustratie

onafhankelijke
ombudsdienst
geestelijke
gezondheidszorg

